

980114-1

Socialismus se ve svých počátcích ustavoval jako důsledné dovedení demokracie a demokratičnosti do všech, zejména i do sociálních důsledků. Velmi často tak výslovně navazoval na zdroje, z nichž čerpaly samy demokratické ideje, totiž na křesťanství. Z řecké antiky je sice demokracie známa, ale dochovaly se nám obrazy kritické až odmítající. Byla v jisté podobě obnovena sice také v Římě, ale ani tam se dlouho neudržela a byla i tam spojována s jevy značně problematickými až negativními. Rehabilitace demokratické myšlenky je v Evropě nepochybně spojena s vlivem křesťanství, i když mnohé její hybné síly lze vidět spíš v hospodářské, ale zejména politické emancipaci tzv. středního stavu, především tedy měšťanů. (Určité prvky demokratičnosti lze ovšem spatřovat již v různých formách někdy úspěšného, jindy neúspěšného zápasu šlechty resp. tzv. stavů vůbec proti absolutní vládě panovníků. Obecně lze však říci, že demokracie a demokratické tendence se téměř vždy opíraly o křesťanství resp. o bibli, překládanou do lidových jazyků a citovanou zejména na těch místech Nového i Starého zákona, kde je velký důraz položen na vztah k chudým, utlačeným, bezprávným a zotročeným, na vyjití z otroctví, na svobodu a na osvobození atd. atd. To s sebou samozřejmě neslo tendence k rozmanitosti a tedy k dělení, tříštění, proti kterému zase jako reakce vyrůstaly tendence k sjednocení, integritě a leckdy i uniformitě. Vzhledem k tomu, že tyto integrující a často vysloveně opresivní tendence byly charakteristické převážně pro papežské a královské resp. císařské nároky, nabyly od počátku tendence demokratizující a demokratické charakteru nejen protikrálovského či proticísařského, ale zejména protipapežského a později protikatolického. Situaci v tom směru usnadňovaly dlouho trvající boje o investituru, kdy se obě strany, zastávající centralistické tendence, navzájem oslabovaly. Na druhé straně lze zřetelně vidět, že hlavní reformační proudy ukazovaly jakousi dvojakost a nejednoznačnost, jak je vidět jak na Lutherovi, tak na Kalvínovi. To ovšem nevadilo tomu, aby se jako vedlejší proudy stále udržovaly tendence lidové a demokratické, i když pronásledované a heretizované oběma stranami. Vcelku lze říci, že sociální motivy jsou již ve starém Izraeli – zejména ze strany proroků – spojovány s motivy politickými, které jsou nepochybně proto-demokratické. To pak vede třeba i takového Kalvína, vlastně odpůrce demokracie a zastávce theokracie, k tomu, že formuje některé zásady, které pak budou zabudovány do demokratických programů jako jejich základ a páteř.

(Praha, 980114-1.)